

Ekonomiska kriser förr och nu*

I sin senaste bok använder Erik Lundberg ett brett, historiskt angreppssätt för att analysera 1970-talets kris i den svenska ekonomin. Detta är löftesrikt, men Lundbergs slutsatser kräver mer stringenta tester, skriver Lars Jonung i denna kommentar. Erik Lundberg bemöter kritiken.

Varför blev 1970-talet ett årtionde av stagnation i den svenska ekonomin? Varför förefaller de ekonomiska problemen så svårlösta idag? I sin senaste bok *Ekonomiska kriser förr och nu* (SNS, 213 s, 110 kr) jämför Erik Lundberg 70-talets kris med tidigare kriser i Sverige under 1900-talet för att finna svar på dessa frågor. Detta är ett löftesrikt "historiskt" angreppssätt.

Lundbergs bok formar sig till en bred och infallsrik exposé över svensk konjunkturhistoria. Den inbjuder till en närmare diskussion av en lång rad frågor. Jag skall här begränsa mig till följande fyra områden: 1) Lundbergs metod för ekonomisk-historisk analys, 2) hans krisbegrepp och syn på marknadsekonomins stabilitetsegenskaper, 3) hans uppfattning om keynesianismen och monetarismen samt slutligen 4) hans tolkning av 70-talets kris. Inledningsvis redogör jag i korthet för innehållet i *Ekonomiska kriser förr och nu*.

Fyra kriser

Erik Lundberg jämför deflationskrisen 1920—22, depressionen 1931—33, om-

LARS JONUNG är docent i nationalekonomi vid Lunds universitet och forskare vid konjunkturinstitutionen.

ställningen 1945—49 efter andra världskriget och stagflationen 1975—1982. Han granskar de tidigare tre kriserna med utgångspunkt från 70-talets djupa lågkonjunktur. Lundberg lägger således tonvikten på en beskrivning av den förda konjunkturpolitiken.

Han beskriver sin uppläggning på följande sätt (s 37):

"Det nya och en smula originella med dessa studier är att de är gjorda med ledning av dagens perspektiv. Det är just 70- och 80-talens problemvärld som betingat urval och avvägning. Inte minst är det *förvåningen* över hur anorlunda det gick — både med ekonomisk politik och ekonomiskt förlopp — i till synes likartade lägen som bestämt emfasen."

Inledningsvis beskrivs de problem som mött den svenska ekonomin sedan mitten av 1970-talet. Lundberg urskiljer ett tiotal "krishärdar", vilka har manifesterat sig i växande inflation och arbetslöshet, underskott i bytesbalansen, stora budgetunderskott, minskande industriproduktion, växande offentlig sektor, högt skattetryck, låga investeringar. Den keynesianskt inspirerade sk överbrygningspolitiken misslyckades med att "hoppa över" den internationella lågkonjunkturen efter den första oljeprishöjningen 1974. Under 70-talet har också miljardbelopp satsats i arbetsmarknads- och industripolitik.

Lundbergs centrala fråga är: "Hur kom det sig att det gick så illa under 1970-talet jämfört med tidigare?" För att besvara frågan granskar han de tre tidigare kriserna i detalj.

* Jag har fått värdefulla synpunkter från deltagare i ett gemensamt seminarium rörande kriser i den svenska ekonomin med nationalekonomiska institutionen och ekonomisk-historiska institutionen vid Lunds universitet. Björn Hansson, Rolf Henriksson, Lennart Jörberg, Erik Lundberg, Johan Myhrman, Hans Tson Söderström och Eskil Wadensjö har lämnat mig givande kommentarer.

I början av 1920-talet genomfördes en drastisk deflationspolitik som pressade ned den svenska prisnivån. Syftet med deflationen var att Sverige skulle kunna återgå till guldstandarden till den växelkurs som den svenska kronan hade före första världskriget. Deflationen blev enligt Lundberg ett "reningsbad" som sanerade den svenska ekonomin efter världskrigets inflation.

Priset blev högt i form av en enorm arbetslöshet.¹ Men Lundberg påpekar att processen var kortvarig och en förutsättning för en god ekonomisk utveckling under 1920-talet. Det fanns ingen motsvarighet till 70-talets aktiva industristöds- och arbetsmarknadspolitik som förhindrade snabb omflyttning av arbetskraften. De arbetslösa erbjöds löner som låg under marknadslöner. När industrin expanderade sögs arbetslösa snabbt upp i företagen.

1930-talet blev ett konjunkturpolitiskt lyckat årtionde för Sverige jämfört med länder som USA och Tyskland. Sverige tvingades lämna guldstandarden och devalvera kronan i september 1931 — sedan riksbanken vägrats utländska lån. Devalveringen skyddade under de följande åren den svenska ekonomin från att dras djupare ned i världsdepressionen. Wigforss krispolitik hade inget nämnvärt inflytande på den samhällsekonomiska utvecklingen eftersom de krispolitiska åtgärderna var av ringa omfattning och sattes in sent, när konjunkturuppsvinget redan börjat.

Andra världskriget medförde en omfattande reglering av den svenska ekonomin. Priser, löner, hyror och räntor bestämdes av olika statliga eller korporativt sammansatta organ. Keynesianskt inspirerade ekonomer förutspådde en djup depression efter krigets slut med stöd av den gängse tolkningen av mellankrigstidens konjunkturpolitiska utveckling. Myrdal varnade för fredsoptimism. Krigssocialismen och keynesianismen inspirerade socialdemokratin att lägga fram ett efterkrigsprogram med långtgående socialistiska förslag som i stort sett utgjorde en fortsättning på den byråkratsstyrda

krigsekonomin. Effektiv planmässig styrning genomförd av politiker och ämbetsmän skulle ersätta det instabila och ineffektiva kapitalistiska marknadssystemet.

Enligt Lundberg uppstod en "systemkris" under åren 1945—1948 då själva grunderna för marknadsekonomin ifrågasattes. Den politiska konfrontationen blev hård. En jämförelse görs med debatten om löntagarfonder under 1970-talet. Efter 1948 års val försvann i stort sett systemkrisen. Socialdemokratin nedtonade det socialistiska budskapet efter valmotgången. Kronan devalverades kraftigt 1949 och knöts till dollarn med en fast växelkurs. 1950- och 1960-talen blev "gyllene decennier" med hög tillväxt, full sysselsättning och relativt låg, men trendmässigt växande, inflation.

I det avslutande kapitlet jämför Lundberg 70-talets lågkonjunktur med 20-, 30- och 40-talens kriser. Hans centrala slutsats är att de tre tidigare kriserna löstes relativt snabbt — i varje fall jämfört med dagens.² Han är i själva verket förvånad över detta med tanke på att det idag finns mer av ekonomisk

¹ Lundberg (s 53) hävdar att ekonomernas inställning till arbetslösheten under 1920-talet var "utpräglat cynisk". Till bilden hör emellertid att dåtidens ekonomer inte tidigare hade upplevt massarbetslöshet liknande 1920-talets. Guldstandarden i Sverige 1880—1914 var nämligen en period med snabb ekonomisk utveckling och milda konjunktursvängningar jämfört med mellankrigsperioden. Vidare ansåg Wicksell — som Lundberg ser som "den mest tongivande ekonomen" vid denna tidpunkt — att dåtidens stora sociala orättvisa var krigstidens inflation. Han pläderade följaktligen för en återgång till 1914 års prisnivå, dvs deflation, som ett led i en politik för att korrigera inflationens snedvridande effekter på inkomst- och förmögenhetsbildningen. Wicksell ansåg dessutom att löntagarna var "rationella", dvs om prisnivån föll skulle också motsvarande lönesänkningar accepteras. Se Jonung [1979].

² Det är tveksamt om 20- och 30-talens kriser verkligen löstes så snabbt som Lundberg hävdar. Arbetslösheten var hög och tillväxten låg under mellankrigsperioden jämfört med guldstandarden före första världskriget och guld-dollarstandarden (Bretton Woods-systemet) under 1950- och 1960-talen. Den fulla sysselsättningen kom först i början av 1940-talet som en följd av andra världskriget.

analys, bättre statistiskt underlag och en högre ambitionsnivå för den ekonomiska politiken.

Lundberg vill förklara 70-talets långvariga och svårlösta stagnation som resultatet av en unik kombination av olika faktorer. Attityder till effektivitet och vinst, till rörlighet på arbetsmarknaden och till nyföretagande har ändrats i negativ riktning. Det ekonomiska livet har politiserats. Intresseorganisationerna har fått för stor makt. Skattesystemet har försämrat incitamentstrukturen på olika marknader. Störningarna utifrån har varit ovanligt kraftiga. Det har varit för "lätt" att låna utomlands. Ovissheten om framtiden har varit stor. Krismedvetenheten har varit för låg. Den ekonomiska politiken har varit "förvånansvärt oskicklig". Räntorna har varit för höga. Efter denna katalog avslutas boken med en uppmaning till den nuvarande socialdemokratiska regeringen att vara "pragmatisk", dvs att "få den ekonomiska politiken att arbeta med och inte mot marknadskrafterna". Det är således inget klart och lättolkat svar som lämnas av Lundbergs jämförelse mellan de fyra kriserna.

Lundbergs metod

Lundberg diskuterar de fyra kriserna var för sig utan att använda en gemensam teoriram eller struktur som grund för analysen. Det finns således ingen sammanhållande hypotes (eller hypoteser) som granskas systematiskt och som därmed bär upp boken. Empiriska tester saknas. Lundberg tar i stället upp problem och förlopp som bedöms som intressanta vid varje kris. Framställningen får på detta vis en impressionistisk karaktär. Författaren är medveten om denna uppläggning och dess begränsning: "Denna inbyggda snedvridning i urval och av problem och analys är avsiktlig i dess brist på vetenskaplighet och görs med gott samvete." (s 37)

Lundberg tar förvisso upp en lång rad teorier om och förklaringar av kausala förlopp. Ibland förkastas eller bekräftas teorier på några rader utan när-

mare analytisk diskussion. Ofta finns en teori eller hypotes beskriven utan något ordentligt försök att empiriskt bedöma dess förklaringsvärde. Några exempel: Lundberg hävdar på flera ställen att rörligheten och flexibiliteten inom näringslivet och på arbetsmarknaden var större under 1930-talet än under 1970-talet (se bl a s 171). Någon test av denna hypotes finns emellertid inte. Långa cykler som krisorsak diskuteras kortfattat (s 152) utan att Lundberg lämnar någon bedömning av denna teori.

Som följd av sin metod kan Lundberg knappast övertyga läsaren om att någon teori över huvud taget har verifierats eller falsifierats. Han förefaller i grunden pessimistisk rörande möjligheten att finna en generell teori (eller teorier) som kan användas och testas genomgående. Han verkar nästan ateoretisk i sin betoning av hur komplex verkligheten är.

Denna pessimistiska inställning dels till generella förklaringar, dels till empiriska tester vill jag delvis knyta till Stockholmskolan, till vilken Lundberg hör, med dess misstro till "stabila" parametrar. Detta leder till en kritisk hållning till i synnerhet ekonometriska studier. Vidare lyckades Stockholmskolan inte operationalisera sin teori, dvs finna empiriska motsvarigheter till sina centrala teoretiska begrepp, vilket bidrog till dess bristande intresse för empiriska tester.³

Ett försök till struktur är Lundbergs ansats att låta kronans köpkraft och den svenska växelkursens utveckling utgöra riktlinjer för analysen. Anders Forslund har utarbetat ett ambitiöst appendix rörande den svenska valutakursen, som skulle kunna utgöra den saknade röda tråden. Lundberg ställer sig emellertid tveksam till Forslunds beräkningar och kallar dem bl a för "väghalsiga kalkyler" (s 67 och 105). När

³ Den keynesianska skolan var på denna punkt mycket framgångsrik. Teorin kunde direkt läggas till grund för nationalräkenskapsbokföring. Därmed skapades också en nödvändig förutsättning för kvantitativa tester av den keynesianska teorin.

författaren är så kritisk mot beräkningarna av köpkraften, blir läsaren knappast övertygad om deras fruktbarhet.⁴

Ett alternativ till Lundbergs uppläggning vore att använda antingen en explicit teoriram eller en ekonometrisk modell som täcker en lång period för att få jämförbarhet mellan krisförloppen. Det finns åtskilliga exempel på sådana ansatser, främst i den amerikanska litteraturen. Se t ex Gordon [1980] och Rea [1983] för analyser av långsiktigt pris- och arbetslöshetsbeteende. Friedman-Schwartz [1963] och Cagan [1965] är exempel på teoriramar som användes systematiskt för att studera långa intervaller ur ett monetärt perspektiv. Liknande ansatser har prövats i Sverige på olika problem. Bergström [1969] analyserar den ekonomiska politikens verkningar under åren 1866–1966, Lybeck [1975] den långsiktiga efterfrågan på pengar 1890–1970, Jonung [1976] sambandet mellan inflation och penningmängd 1732–1972, Jonung-Wadensjö [1979a] och [1979b] pris- och löneförhållanden under 1900-talet, Myhrman [1976] växelkursbestämning under 1700-talet, för att ta några exempel. Svenska ekonomiska historiker — i synnerhet den sk Lundaskolan — har sedan 1960-talet utvecklat en forskningsinriktning som betonar användningen av ekonomisk teori och statistik på historiskt material för Sverige. Se Hettne [1980].

Det finns förvisso betydande tolkningsproblem förknippade med empiriska tester på historiskt material. Sådana studier har emellertid kommit att dominera ekonomers analys av historiska förlopp. Det hade varit spännande om Lundberg hade tagit upp denna mer kvantitativt orienterade ansats till diskussion och jämförelse med sina resonemang.

Krisbegreppet och marknadsekonomis stabilitet

Det finns i den stabiliseringspolitiska debatten två varandra motsatta synsätt rörande marknadsekonomis stabilitetsegenskaper. Enligt den ena uppfatt-

ningen är marknadsekonomin i sig instabil och hamnar lätt i svårartade kriser. Följaktligen måste den stabiliseras genom "aktiva" ekonomisk-politiska åtgärder. Enligt den andra uppfattningen är stabilitetsegenskaperna goda; med en "lämplig" institutionell ram kommer en balanserad utveckling automatiskt till stånd utan några djupare kriser. Hur förhåller sig Lundberg till dessa alternativa tolkningar? Något klart svar finns det inte i boken eftersom han inte diskuterar dessa uppfattningar. Det finns emellertid en tendens hos honom att ansluta sig till den första ståndpunkten, främst på grund av det urval av kriser som han analyserar.

Jag skulle vilja göra distinktion mellan kriser som huvudsakligen skapas endogent, dvs inom marknadsekonomin och de som skapas exogent, dvs utanför marknaden, främst då av politiska skeenden som krig, avspärningar, andra politiska beslut inklusive centralbanksåtgärder m m. Som exempel på endogena kriser ser jag handelskriser eller kreditkriser före 1914, dvs relativt kortvariga förlopp såsom Overyend-Guerney-kraschen 1866, Baringkrisen 1890 och krisen 1907. (Se t ex Åkerman [1944] och Jonung [1984] för en beskrivning av dessa kriser.) Andra exempel på endogena kriser är konjunkturförloppen under 1950- och 1960-talen efter Korea-krisen med relativt jämna och regelbundna svängningar i den ekonomiska aktiviteten.

De kriser som Lundberg behandlar är, enligt min mening, exogent skapade. De har tillkommit och /eller förvärrats av politiska beslut och förhållanden. 1920-talets internationella kris berodde på omställningen efter första världskriget och omläggningen av penningpolitiken i USA och England. (Se t ex Moggridge [1982].) Sverige kunde ha isolerat sig från de depressiva internationella tendenserna genom en rörlig växelkurspolitik. I stället valdes en

⁴ Lundberg domer dessutom indirekt — fast troligtvis omedvetet — ut den teoretiska grunden för Forsslunds beräkningar när han förkastar den moderna kvantitetsteorin.

hård deflationspolitik, som skapade en större arbetslöshet än under 30-talet. Den svenska krisen var således till stor del resultatet av en medveten depressiv politik där samhällsekonomin fick anpassa sig till målet återgång till guldmyntfoten till förkrigsparitet.

1930-talets världskris bör analyseras som resultat av politiska faktorer: misslyckandet att få till stånd en fungerande guldstandard och en felaktig penningpolitik, främst i USA. Krisen uppfattades emellertid av många av dåtidens ekonomer som en kris för marknads ekonomin och bidrog på så vis till framväxten av bl a den keynesianska teorin. Systemkrisen under 1940-talet ser Lundberg själv som en politiskt betingad kris. Även 1970-talets stagnation i Sverige betraktar han delvis som en politisk kris.

Det är förståeligt att Lundberg väljer att studera de riktigt grandiosa kriserna för att få en bakgrund till dagens stagnation. Det framgår emellertid inte klart av hans framställning att dessa tidigare kriser är exogena för marknads systemet. Även om han inte själv säger det, riskerar hans perspektiv att skapa intrycket att marknadsekonomin i sig är instabil, när det i själva verket — att döma av den historiska utvecklingen — behövs rejäla politiska felgrepp, internationella såväl som inhemska, för att få till stånd djupgående depressioner.

Keynesianism och monetarism

Lundberg diskuterar keynesianska och monetaristiska tolkningar av olika förlopp. Denna diskussion är emellertid besvärlig att följa av två skäl. För det första ger Lundberg ingen definition på keynesianism och monetarism. För det andra finns inget systematiskt försök att kvantitativt testa dessa teorier — vilket är en följd av Lundbergs metod. Det är således svårt att bedöma de bägge teoriernas förklaringsvärde även om Lundberg för fram några slutsatser.

Keynesianismen får genomgående en positiv behandling. Lundberg betraktar till exempel Bretton Woods-perioden, dvs 50- och 60-talen, som en

keynesiansk guldålder. Min uppfattning är att dessa år huvudsakligen skall analyseras som en fast växelkursperiod jämförbar med den klassiska guldstandardperioden 1880—1914 i svensk historia. Den, jämfört med mellankrigstiden, höga tillväxten och stabiliteten under guldstandarderna på 1800-talet kan knappast förklaras med att det då fördes en aktiv keynesiansk finanspolitik. På samma sätt är stabiliteten och tillväxten i den svenska ekonomin under decennierna närmast efter andra världskriget huvudsakligen ett resultat av tillväxten i världsekonomin och liberaliseringen av världshandeln — inte en följd av keynesiansk politik. De länder som bedrev en aktiv expansiv keynesiansk politik, som England eller Italien, tvingades att lämna den fasta växelkursen till dollarn/guldet. USA blev också "keynesianskt" under 1960-talets senare hälft, dvs bedrev en starkt expansiv politik, med följd att Bretton Woods-systemet bröt samman.

Om Lundberg är positiv till keynesianismen, så är han desto mer kritisk mot monetarismen. Detta beror delvis på att han utgår ifrån en karikatyr av kvantitetsteorin. Han uppfattar den nämligen som ett kortsiktigt monokausalt samband mellan ändringar i penningmängden och i nationalinkomsten. Han intresserar sig föga för hur ändringar i penningmängden kommer till stånd i en öppen ekonomi som den svenska och diskuterar inte penningefterfrågans stabilitet — frågor som är centrala i den moderna forskningen kring monetarismen.

På några punkter är Lundbergs resonemang klart tvivelaktigt. Nedgången i penningmängden under 30-talets kris anser han huvudsakligen orsakad av minskad efterfrågan på pengar (s 84). 30-talet karaktäriseras av en omfattande likviditetskris. Allmänheten i många länder sökte desperat förvandla sina banksättningar till kontanter. Bankrusningar medförde bankkrascher när centralbanker inte gav tillräckligt stöd åt affärsbanker. Penningmängden sjönk genom en restriktiv politik, vilket bidrog till att förvärra krisen. Den

svenska riksbankens försök att låna i London och Paris i september 1931 får tolkas som utslag av stark efterfrågan på pengar.

Lundberg menar att det finns föga utrymme för en kvantitetsteoretisk tolkning av 50- och 60-talen (s 142). Den moderna kvantitetsteorin ger emellertid en god empirisk förklaring av i första hand den långsiktiga penningmängds- och prisnivåutvecklingen vid system med fasta växelkurser.⁵

Tolkningen av 70-talet

Den svenska krishistorien vill jag tolka i termer av stabiliseringspolitiska regimer. Varje regim, såsom guldstandarden och Bretton Woods-systemet, fungerar enligt vissa spelregler och är associerad med vissa förväntningar och beteenden hos politiker, arbetsgivare, löntagare och allmänhet. Under en guldstandard finns till exempel föga utrymme för en självständig finanspolitik i stil med 1970-talets överbrygningspolitik.

1920-talets och 1930-talets internationella kriser ser jag som orsakade av en politik som syftade till att återupprätta den växelkursregim som fanns före det första världskriget, nämligen den klassiska guldstandarden. Den svenska systemkrisen efter andra världskriget är knuten till osäkerheten beträffande vilken regim som skulle få dominera: en socialistisk regleringsekonomi eller ett marknadsorienterat ekonomiskt system.

Även 70-talets kris uppfattar jag som en regimkris. Till skillnad från Lundberg tolkar jag den som en kris för keynesianismen. Perioden 1974—1980 representerar nämligen det stora keynesianska experimentet i svensk konjunkturpolitik. Målet var att upprätthålla den fulla sysselsättningen och den inhemska efterfrågenivån — och följaktligen att undvika att dras ned i den förväntade internationella lågkonjunkturren. Den svenska växelkursen övergavs som restriktion på konjunkturpolitiken. Höga nominella löneavtal följdes av en akkommoderande ekonomisk politik.

Hela arsenalen av keynesianska ekonomisk-politiska vapen prövades: industripolitik, prisregleringar, arbetsmarknadspolitik och andra former av "aktiv" finanspolitik. Som Lundberg påpekar manar resultatet inte till efterföljd.

Vad är orsaken till att denna keynesianska regim infördes efter sammanbrottet för Bretton Woods-systemet? Mitt svar är att keynesianismen blev en del av den svenska världsbilden under efterkrigstiden. Keynesianskt inspirerade ekonomer övertygade framgångsrikt politiker och väljare om att den fulla sysselsättningen borde och kunde garanteras av den ekonomiska politiken — även på kort sikt under en internationell lågkonjunktur.

Som en följd av detta ställde de politiska partierna ut orealistiska "keynesianska" löften. Allmänheten och parterna på arbetsmarknaden anpassade sitt uppträdande till tron att staten, dvs finanspolitiken, kunde hålla nere arbetslösheten. Arbetsgivare och löntagare väntade sig en akkommoderande politik, dvs ekonomisk-politiska åtgärder som upprätthöll sysselsättningen oberoende av ingångna avtal. Keynesianismen blev på så vis en "krishärd".⁶

Målet för den ekonomiska politiken är för närvarande att anpassa sig till omvärldens ekonomiska politik, framförallt till dess inflationstakt. Någon överbrygningspolitik diskuteras inte längre. Regeringen har angett kvantitativa mål för inflationstakten under 1984 och 1985. Den konjunkturpolitiska utvecklingen under de senaste åren kan

⁵ Ytterligare ett exempel. Lundberg (s 89) hävdar i sin analys av 1930-talet att "monetaristerna utgår helst från idealmodellen, att krympningen i huvudsak koncentreras till priser och löner, medan volymen av produktion och sysselsättning hålls relativt stabil". En av huvudpoängerna inom monetarismen är att ändringar i penningmängden påverkar såväl priser som sysselsättning och att dessa ändringar först återspeglas i sysselsättningen och senare i pris- och lönebildningen.

⁶ Jämför här med Feldsteins och Tobins resonemang rörande keynesiansk politik i USA och Meades analys av den keynesianska politikens effekter på den ekonomiska utvecklingen i England. Se Jonung [1983].

betraktas som ett försiktigt frigörande från den keynesianska regimen.

Bred framställning

Låt mig sammanfatta. Dagens ekonomer strävar som regel att renodla och pröva en eller ett par teorier på en viss datamängd. Man tvingas då till begränsning i urvalet av data och teorier i syfte att vinna i förenkling och överskådlighet. Lundbergs bok är ett värdefullt exempel på det motsatta greppet. Hans styrka ligger i en "bred" framställning, där hans mål är, grovt uttryckt, att pröva alla teorier på en gång. Vid första påseendet tycks hans främsta slutsats vara att "verkligheten är mer komplicerad än teorin". Med hans ansats framgår att alla teorier är behäftade med begränsningar och svagheter. Lundberg förefaller öppen och eklektisk i sin inställning.

Vid närmare granskning av boken finner man emellertid åtskilliga och starka slutsatser, såväl explicita som implicita, beträffande både teorier och faktiska förlopp. Dessa slutsatser förutsätter dock betydligt stringentare tester än de som Lundberg utnyttjar. Lundbergs bok kan således tjäna som en inspirerande lista på hypoteser och tolkningar för mer "snävt" inriktade ekonomers studier av svenska ekonomiska kriser.

Referenser

Bergström, V., [1969] *Den ekonomiska politiken i Sverige och dess verkningar*. Uppsala.

- Cagan, P., [1965], *Determinants and Effects of Changes in the Stock of Money, 1875—1960*. New York.
- Friedman, M. och Schwartz, A., [1963], *A Monetary History of the United States 1867—1960*. Princeton.
- Gordon, R. J., [1980], "A Consistent Characterization of a Near-Century of Price Behavior". *American Economic Review*, s 243—49.
- Hettne, B., [1980], *Ekonomisk historia i Sverige. En översikt av institutionell utveckling, forskningsinriktning och vetenskaplig produktion*. Stockholm
- Jonung, L., [1976], "Money and Prices in Sweden 1732—1972". *Scandinavian Journal of Economics*, s 40—58.
- [1979], "Knut Wicksell on Unemployment", stencil, nationalekonomiska institutionen. Lund.
- [1983], (red), *Ekonomi under debatt. Konjunkturpolitik*. Lund.
- [1984], "International Financial Crises and the Swedish Economy 1857—1933", stencil, under utgivning i F. Capie och G. E. Woods, (red), *Financial Crises and the World Banking System*. Macmillan.
- Jonung, L. och Wadensjö, E., [1979a], "Wages and Prices in Sweden 1922—1971". *Economy and History*, s 104—12.
- [1979b], "Wages and Prices in Sweden, 1912—1921. A Retrospective Test". *Scandinavian Journal of Economics*, s 60—71.
- Lybeck, J., [1975], "Issues in the Theory of the Long-Run Demand for Money". *Scandinavian Journal of Economics*, s 193—206.
- Moggridge, D. E., [1982], "Policy in the Crises of 1920 and 1929", kapitel 7 i C. Kindleberger och J-P. Laffargue, (red), *Financial Crises. Theory, History, and Policy*. Cambridge.
- Myhrman, J., [1976], "Experiences of Flexible Exchange Rates in Earlier Periods: Theories, Evidence and a New View". *Scandinavian Journal of Economics*, s 169—196.
- Rea, J. D., [1983], "The Explanatory Power of Alternative Theories of Inflation and Unemployment, 1895—1979". *Review of Economics and Statistics*, s 182—195.
- Åkerman, J., [1944], *Ekonomisk teori II. Kausalanalys av det ekonomiska skeendet*. Lund.